

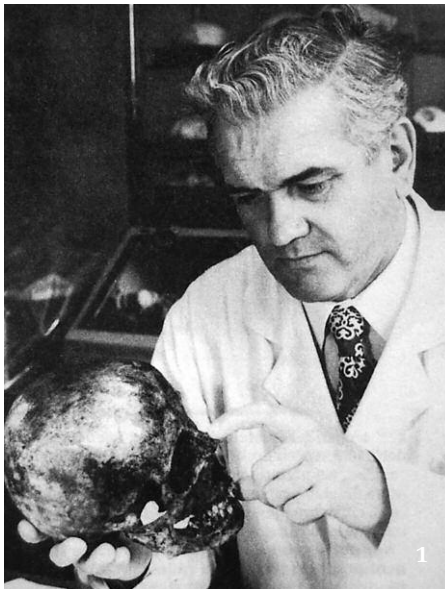
Emanuel Vlček (1925–2006)

Někteří lidé se hledají celý život, část z nás přivede k „našemu“ oboru řada náhod, ale jsou i takoví, kteří mají o své budoucnosti jasno už od útlého věku. Mezi ně patřil prof. MUDr. RNDr. h. c. Emanuel Vlček, DrSc. V rozhovoru pro iDnes v r. 2003 řekl, že doktorem se chtěl stát od dětství a že bral holkám panenky, operoval je a snil, že se stane lékařem na námořní lodi. Lékařem se později skutečně stal. Ke studiu medicíny byl přijat hned po válce (1945), současně však na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy studoval antropologii – a právě antropologie, věda stojící na pomezí přírodních, lékařských a společenských věd, se mu stala celoživotní náplní.

Jako u většiny jeho vrstevníků z meziválečné generace, tak i na kariéru E. Vlčka měla podstatný vliv politická situace v tehdejší Československu. Zatímco koncem války bojoval na barrandovských barikádách, byl postřelen a za statečnost vyznamenán Československým válečným křížem, v době poválečné byl přístup k jeho osobě rekněme poněkud „rozporuplný“.

Po promoci na počátku 50. let nastoupil jako antropolog do Archeologického ústavu Slovenské akademie věd – nejprve v Martině, později v Nitře (1951–57). Patřil tak i mezi zakladatele slovenské antropologie. Tento krok nasměroval celou jeho budoucí kariéru. Odsud v r. 1957 odešel do Prahy, ještě 10 let působil v Archeologickém ústavu Československé akademie věd a v r. 1967 založil nové antropologické pracoviště v Národním muzeu v Praze. Díky své systematické práci o člověku neandertálském (*Homo neanderthalensis*) se stal uznávaným odborníkem nejen u nás, ale i v zahraničí. Pro své renomé byl později také přizván k archeologickým průzkumům hrodek českých panovníků na Pražském hradě. Avšak na základě svých politických postojů v r. 1969 začal mít problémy s vládnoucí komunistickou garniturou. Přispěla k tomu i jeho spolupráce s představiteli katolické církve, pro které prováděl výzkum ostatků a relikvií svatých. V 70. letech bylo E. Vlčkovi zakázáno přednášet na univerzitách a jeho habilitační řízení na dlouhá léta pozastaveno. V r. 1974 byl zbaven i vedení antropologického oddělení Národního muzea. O tři roky později mu ale bylo umožněno vést oddělení nové – Referát pro antropologický výzkum historických osobností a vývoje člověka. Habilitace a následně profesury se dočkal až v r. 1991.

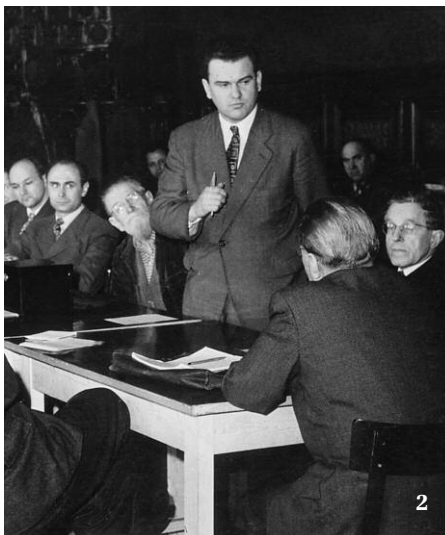
Emanuel Vlček měl široký odborný záběr. Během svého života se věnoval výzkumu předchůdců moderního člověka, studoval ale i fosilní opice střední Evropy. Zpracoval řadu pohřebišť, např. z laténského období nebo období stěhování národů. Zabýval se i etnickou antropologií v Mongolsku. Mezi laickou veřejností je však znám především studiem ostatků významných osobností české historie a výzkumem neandertálců.

1 Prof. Emanuel Vlček ve své pracovně při studiu Přemyslovců (80. léta 20. stol.)
2 Na zasedání mezinárodní komise v r. 1958, která potvrdila jeho předpoklad, že travertinový výlitek mozkovny z lokality Gánovce – Hrádek na Slovensku náleží neandertálské formě člověka (*Homo neanderthalensis*). Snímky z Archivu NM

Prokázání neandertálské formy člověka ve střední Evropě

Shodou okolností je výzkum člověka neandertálského jedním z prvních vědeckých počínů E. Vlčka. Na počátku všeho stál Jaroslav Petrbok (také Živa 2015, 5: C), který v r. 1926 na slovenské lokalitě Gánovce – Hrádek odkoupil od kameníka Kalmana Kokiho travertinový výlitek mozkovny, o kterém se domníval, že jde o zkamenělý mozek vymřelého slona. Výlitek věnoval Národnímu muzeu. Po druhé světové válce Petrbok požádal Vlčka o určení tohoto nálezu. Vlček vyslovil hypotézu o nálezu neandertálského člověka, jehož

přítomnost byla do té doby na našem území popírána. Následovalo několik let výzkumů a dokazování, završených mezinárodním sympoziem, kde byla správnost hypotézy potvrzena. Studiu neandertálců se Emanuel Vlček věnoval i v následujících desetiletích, kdy zpracovával jejich fosilie nejen z území Moravy a Slovenska, ale i Francie, Řecka, Uzbekistánu nebo Krymu. Po prokázání existence nejstarší formy neandertálce ve střední Evropě před 100 tisíci let podal důkaz o existenci člověka vzpřímeného (*H. erectus*) ve střední Evropě před 400 tisíci let. Vedle řešení fylogenetických otázek se jako jeden z prvních zaměřil i na problematiku ontogeneze neandertálců (např. studie dítěte z lokality Tešik-Taš v Uzbekistánu). Detailně se zabýval mimo jiné variabilitou kranálních znaků (vývojem čelní kosti, čelních dutin) a publikoval práce o vývoji krátkých svalů palce ruky u neandertálců.

Výzkumy osobností naší historie

K výzkumu hrodek a ostatků panovníků a příslušníků významných rodů se Emanuel Vlček dostal po přemístění v rámci Akademie věd ze Slovenska do Prahy a zůstal mu věrný z zbytek života. Díky jeho znalostem a úsudkům byla doplněna a mnohdy opravena historická fakta o životě, onemocněních či smrti nejen řady panovníků. Zmínme alespoň některá jména: Karel IV., Jan Lucemburský, Ladislav Pohrobek, Rudolf II., sv. Jan z Nepomuku, sv. Vojtěch, Bernard Bolzano, Bedřich Smetana, Wolfgang Amadeus Mozart, Filip Makedonský, a pokračovat bychom mohli asi 50 dalšími osobnostmi. Završením této práce se staly tři monografie věnované rodům Přemyslovců, Lucemburků, Jagellonců a Habsburků. Pan profesor připravil na toto téma i několik výstav, na které se před Národním muzeem tvořily dlouhé fronty.

Za svůj výzkum získal desítku zahraničních i domácích vědeckých ocenění – např. cenu ČSAV (1963), cenu Anatomické společnosti (1971), medaili Henri Victora Vallois Francouzské antropologické společnosti v Paříži (1962), Hrdličkovu medaili (1969), Brocovu cenu Francouzské antropologické společnosti v Paříži (1979), medaili Státního muzea v Lucemburku (1982) nebo cenu České lékařské společnosti J. E. Purkyně (1992). Byl zvolen dopisujícím členem Sociétés d'Anthropologie de Paris (1965), Anthropologische Gesellschaft in Sien (1965), čestným členem Institutu Grand-Ducal v Lucemburku (1981) a mnoha dalších domácích i zahraničních společností. Patřil nepochybně k nejvýraznějším postavám české a evropské antropologie druhé poloviny 20. stol.

Jelikož jsem s panem profesorem sdílel 15 let jednu kancelář, měl jsem možnost ho blíže poznat. Byl nesmírně pracovitý a cílevědomý. A to jsem ho zažil v době, kdy si mnozí jeho vrstevníci již užívali důchodový věk. Když něco slíbil, tak to splnil bez ohledu na svůj zdravotní stav. Takové situace se staly vícekrát, naposledy během příprav výstavy Lovci mamutů, několik týdnů před jeho smrtí. Tehdy, přestože mu viditelně nebylo dobře, strávil několik hodin ve výstavních sálech kontrolou textů a předmětů. Domů odjel, až když se ujistil, že vše je správně.